

Primljen: 16.12.2015.

Prihvaćen: 10.5.2016.

Stručni rad

UDK: 336.71:347.734

Pregled stanja austrijskoga bankarskoga sektora s posebnim osvrtom na tri najveće austrijske banke

Overview of the Austrian banking sector, with special reference to the three most important banking groups

Marko Šarić

MMC Grupa d.o.o.

Avenija V. Holjevca 29, 10000 Zagreb

e-mail: marko1saric@net.hr

Sažetak: *U radu je prezentiran pregled stanja austrijskoga bankarskoga sektora, s posebnim osvrtom na tri najznačajnije bankarske grupacije i to: Bank Austria, Erste group i Raiffeisenzentralbank Austria. Prezentirani su oblici vlasničke strukture, tvrtki kćeri, povijest razvoja i najvažnijih poslovnih činjenica do sredine 2015. godine. Na kraju rada prikazan je i komparativni pregled najvažnijih financijskih podataka za sve tri bankarske grupacije do lipnja 2015.*

Ključne riječi: *banke, Austrija, vlasnička struktura, poslovanje.*

Abstract: *The paper presents an overview of the Austrian banking sector, with special reference to the three most important banking groups: Bank Austria, Erste Group and Raiffeisenzentralbank Austria. Paper presents forms of ownership structure, company history of development and the most important business facts by the middle of the year 2015. At the end of the paper there is a comparative overview of the most important financial data for all three banking groups by June 2015.*

Key words: *bank, Austria, ownership structure, operations.*

1. Uvod

Austrija je jedna od europskih zemalja koja se može pohvaliti izuzetno razvijenim bankarskim sektorom i jednom od najgušćih mreža banaka u Europi. Većina austrijskih banaka koncentrirana je na poslove u inozemstvu, točnije u zemljama središnje, istočne i jugoistočne Europe, gdje djeluje preko svojih banaka kćeri, poput najvećih austrijskih banaka Bank Austria, Raiffeisen Zentral Bank AG i Erste Group.

Prisutnost u velikom broju zemalja regije i šire (oko 15% tržišnog udjela u zemljama središnje, istočne i jugoistočne Europe), u velikoj je mjeri utjecala na kontinuirani razvoj austrijskih banaka, kao i na diverzifikaciju rizika. Austrijske banke su kroz suorganiziranje i djelovanje Bečke inicijative podržale postojanje i poslovanje svojih banaka i banaka kćeri u spomenutim zemljama i u doba financijske krize, a podršku u okviru Bečke inicijative, sada već njene treće etape, daju i dalje s ciljem jačanja održivoga modela poslovanja banaka kćeri i razvoja financijskog tržišta zemalja u kojima su nazočne .

U 2014. godini, koja je zabilježila slab ekonomski oporavak, visoka razina rezerviranja za kreditne gubitke, niske kamatne stope i manju profitabilnost, konsolidirani rezultat austrijskih banaka uključujući i banke kćeri u ostalim zemljama, ipak je bio je pozitivan i iznosio 1,4 milijarde eura. Prema tvrdnjama austrijske Nacionalne banke, austrijske banke se i dalje suočavaju s velikim izazovima i identificiranim rizicima poput relativno niskih prihoda na domaćem tržištu, visokom izloženošću na područjima središnje, istočne i jugoistočne Europe na kojima su izuzetno aktivne kao i relativno slabom pokrivenošću vlastitim kapitalom, koja je ispod prosjeka banaka ostalih zemalja članica Europske unije (<https://www.oenb.at/en/Statistics.html>).

U posljednjih nekoliko godina razina vlastitog kapitala austrijskih banaka se znatno povećala, tako da je već krajem 2014. godine prosječan iznos Tier 1 kvote iznosio 11,8 % , što je za 4 % više od 2008. godine, odnosno od početka financijske krize. Stopa odgovarajućeg kapitala je također krajem 2014. godine iznosila 11,8%. Međutim, i dalje je razina ispod prosjeka te će i dugoročno povećanje kapitala biti u fokusu, kako bi se austrijski bankarski sustav što bolje nosio

s mogućim rizicima u poslovanju vezanim poglavito za veliku izloženost u zemljama središnje, istočne i jugoistočne Europe i izdanim kreditima u stranim valutama te kako bi se odgovorilo i striktnim propisima Basel III o istovjetnosti kapitala. Za razliku od stope istovjetnosti kapitala koja je ispod prosjeka EU, **koeficijent financijske poluge** je iznad prosjeka zahvaljujući tradicionalnom načinu poslovanja.

Austrijske banke i dalje namjeravaju širiti svoje poslovanje u zemljama CESEE, iako je dužnička kriza usporila gospodarski rast na ovom području. Najbolje rezultate i dalje postižu na području Češke i Slovačke, a sveukupna razina prihoda je znatno umanjena zbog političkih sukoba u Ukrajini i pogoršane gospodarske situacije u Rusiji. Kako su austrijske banke preko svojih banaka kćeri u Rusiji prisutne s 3% tržišnog udjela, te kako usljed pogoršane gospodarske situacije u Rusiji, slabijih ulaganja, niskih cijena nafte, pada rublje, te sve većih troškova refinanciranja i rezerviranja za kreditne gubitke, moguće je očekivati negativne posljedice po sveukupno poslovanje bankarskog sektora u 2015. godini. Ono što će sigurno utjecati na stabilizaciju financijskog tržišta u Austriji je uvođenje makroprudencijalnih mjera koje su već inkorporirane u austrijski Zakon o bankama.

U sklopu istih uspostavljen je i odbor-gremij za stabilnost financijskog tržišta čiji je zadatak osigurati što bolju suradnju svih sudionika na financijskom tržištu u jačanju i provođenju makroprudencijalnih mjera, te time pospješivati stabilnost financijskog tržišta Austrije. U okviru uvedenih makroprudencijalnih mjera preporuke Austrijske narodne banke austrijskim bankama su između ostalog:

- dalje raditi na dokapitalizaciji banaka, kako bi se mogli dugoročno nositi s mogućim rizicima,
- forsirati aktivno upravljanje troškovima i kod određivanja cijene troškova proizvoda voditi računa i o postojećim rizicima,
- pomno pratiti rizike nastale po osnovu odobravanja kredita u stranim valutama i iste zajedno s klijentima aktivno razmatrati.

Bankama kćerima koje posluju u zemljama središnje i jugoistočne Europe:

- nastaviti aktivno raditi na rješavanju i smanjenju broja nenaplativih kredita (NPL-omjer),

- pridržavati se mjera uvedenih radi nadzora financijskog tržišta, a u okviru paketa mjera za održivost banaka, u smislu poticanja jačeg lokalnog refinanciranja,
- kod određivanja troškova refinanciranja voditi računa o postojećim rizicima transfera likvidnosti, odnosno iste ugraditi u cijenu refinanciranja, sukladno ciljevima Bečke inicijative¹.

Sve tri najveće austrijske banke su univerzalne banke, što znači da pružaju sve standardne bankarske usluge.

2. Analiza stanja “Bank Austria”

Povijest “Bank Austria” datira još iz 1885. godine, dok je od 2005. godine članica UniCredit grupe. Vlasnička struktura 99,996 % Unicredit s.p.a jedna od najvećih banaka u Austriji, po bilančnoj sumi i jedna od najbolje kapitaliziranih banaka. Vodeća je bankarska grupacija u središnjoj i istočnoj Europi, lider na području ukupne aktive, broju filijala i neto profitu. Prisutnost u 13 zemalja omogućuje izuzetnu sinergiju te dobar omjer diverzifikacije rizika, a lokalna prisutnost privlači lokalne depozite koji u velikoj mjeri financiraju i kredite u zemljama članicama EU-a.

Kao takva, banka postiže izvrsne rezultate u zemljama središnje i istočne Europe, gdje godinama bilježi pozitivne rezultate. Od ukupnog iznosa operativnog rezultata u prvoj polovini 2015. godine, čak 64% dobiti ostvareno je upravo u bankama kćerima. Potrebno je naglasiti da Bank Austria nije trebala pomoć države u smislu dokapitalizacije, kad je nastupila financijska kriza s početka 2008. godine. Banka je dobila priznanje od strane US financijskog magazina „Global Finance“ po sedmi put zaredom proglašena za najbolju banku “Best Trade Finance Bank” u Austriji u 2015. godini. To je rezultat ankete sprovedene među analitičarima, menadžerima i ekspertima u 84 zemlje svijeta.

Zajedno s članicama Unicredit grupe iz Njemačke, Italije, Poljske, Rusije i UK-a, banka je dobila priznanje kao Top Employer 2015, a Bank Austria priznanje Top employer Austrija 2015. Navedeno priznanje je dodijeljeno od strane CRF Instituta, za izvrsne procese u području

¹ Na prijedlog Europske banke za obnovu i razvoj, u siječnju 2009.godine uspostavljen je međunarodni okvir za koordinaciju i suradnju radi upravljanja krizom – Bečka inicijativa (engl. *The Vienna Initiative*).

upravljanja ljudskim resursima, uvjetima rada, trenizima i razvoju zaposlenika, razvoju karijere u upravljanja kulturom (*Kulturmanagement*).

Portal Bank Austrije - Wirtschaft online, odlikovan je priznanjem za najinovativniju financijsku uslugu u godini 2014. od strane sudionika foruma na 28. Alpbacher Finanzsymposium. Banka je više puta proglašena od strane Euromoney najboljom bankom godine, poglavito u sektoru financiranja projekta.

2.1. Prognoze poslovanja

Prognoza poslovanja izravno je vezana na analizu stanja. Prognoziranje pomaže u postavljanju konkretnih ciljeva, koji mogu biti: određivanje tržišta za uslugu, planiranje strategije, određivanje potrebnog broja "prodajnog" osoblja, odlučivanje o distribucijskim kanalima, definiranje cijena banakarskog proizvoda, odlukama o osobinama usluga, itd.

Analiza tržišta kapitala podrazumijeva pokrivanje cjelokupnog makroekonomskog okruženja te ocjenjivanje potencijalnih učinaka na tržište kapitala, kao i ocjenu političkog rizika.

pozitivno

- diverzifikacija poslovanja
- tradicionalni način poslovanja, visoka pokrivenost kredita depozitima
- daljnji pozitivni efekti novog pristupa klijentu-Multikanal banka

negativno

- dodatni porezi i naknade za banke
- gubici u Ukrajini

Poslovanje UniCredit banke u srednjoj i istočnoj Europi (CEE) stabilno je bez obzira na gospodarsko usporavanje u prethodnim poslovnim godinama. Gospodarsko usporavanje u zapadnoj Europi prelijeva na srednju i istočnu Europu, što je navelo banku da obustavi širenje u pojedinim zemljama kako bi se usredotočila na brzorastuća tržišta kao što su Turska, Rusija, Češka i Poljska (<http://www.poslovni-savjetnik.com/financije/unicredit-napustanje-regije->

srednje-i-istocne-europe-bila-bi-ludost). UniCredit je izgradio snažnu poziciju na tim tržištima, za koja je ključno bilo i to što im nije bilo potrebno financiranje iz bankarske središnjice. Strategija selektivnog rasta banke nipošto ne podrazumijeva odustajanje od srednje i jugoistočne europske regije, što se vidi iz tabličnog prikaza broj 1. Bančin udio na tržištu kreće se od hrvatskih 26% do turskih 10% odnosno ukrajinskih 4%, što nije zanemarivo s obzirom na veličinu turskog i ukrajinskog tržišta.

Tablica 1. Glavne banke kćeri „Bank Austria“

Država	Banka kćer	Tržišni udio sa 31.03.2015
Bosna i Hercegovina	Uni Credit Bank Mostar, Uni Credit Bank Banja Luka	23%
Bugarska	Unicredit Bulbank	18%
Hrvatska	Zagrebačka banka	26%
Mađarska	Unicredit Bank Hungary	7%
Republika Češka	Unicredit Bank Czech Repubik	9%
Rumunjska	Unicredit Bank Romania	8%
Rusija	Unicredit Bank Russia	2%
Slovačka Republika	Unicredit Bank Czech Republic and Slovakia	7%
Slovenija	Unicredit Bank Slovenia	7%
Srbija	Unicredit Bank Serbia	9%
Turska	Yapi ve Kredi Bankasi	10%
Ukrajina	Unicredit Bank	4%

Izvor: <http://www.bankaustria.at/en/central-and-eastern-europe.jsp>.

3. Analiza stanja „Erste group“

Osnovana kao ERSTE Oesterreichische Sparkasse otpočela je širenje u zemljama regije još 1997. godine kada je i prvi put izašla na Bečku burzu s jasnom strategijom proširenja poslovanja, pogotovo u području poslovanja sa stanovništvom. Preuzimanjem velikog broja banaka i širenjem poslovanja razvila se u jednu od najvećih bankarskih grupacija u istočnom dijelu Europske unije.

Tablica 2: Vlasnička struktura „Erste Group“

Institucionalni investitori	50,6%
ERSTE Stiftung direct	10,7%
ERSTE Stiftung indirect	9,4%
Caixa Bank	9,9%

Privatni investitori	6,0%
Harbor Int. Fund	4,4 %
UNIQUA Versicherungsverein Privatstiftung	4,1%
Lone Pine Capital	4,0%
Zaposleni	0,9%

Izvor: <http://www.erstegroup.com/en/About-us>

Tablica 3: Banke kćeri „Erste Group“

Država	Banka kćer
Republika Češka	Češka sporitelna a.s.
Slovačka	Slovenska Sporitelna
Republika Mađarska	Erste Bank Hungary
Rumunija	Banca Comerciala Romana S.A
Republika Hrvatska	Erste Bank Croatia, Erste & Steiermaerkische Bank d.d.
Republika Srbija	Erste Bank a.d. Novi Sad

Izvor: <http://www.erstegroup.com/en/About-us>

Erste grupa bilježi porast aktive u odnosu na kraj 2014. godine, a razlog je pojačana kreditna aktivnost. Pozitivni trendovi s krajem prvog polugodišta 2015. godine su: poboljšanje profitabilnosti, smanjenje udjela nenaplativih kredita, odnosno poboljšanje kvaliteta imovine.

Pozitivnom polugodišnjem rezultatu su pridonijele i sve banke kćeri koje posluju u zemljama središnje, istočne i jugoistočne Europe. Izuzetak je Mađarska zbog uvedenog povećanog poreza na banke, kao i nove zakonske regulative koja zabranjuje kredite u stranim valutama. Erste grupa trenutno broji čak 16,2 milijuna klijenata u Austriji, Češkoj, Slovačkoj, Rumuniji, Mađarskoj, Hrvatskoj i Srbiji. Grupacija bilježi znatno poboljšanje kvalitete kredita, te se može pohvaliti sa smanjenjem stope učešća nenaplativih kredita u u ukupnom kreditnom volumenu na 7.7%.

3.1. Prognoze poslovanja

Služba za ekonomska istraživanja Erste&Steiermärkische banke konstantno prati kretanje ključnih makroekonomskih varijabli i evaluira njihov učinak na pojedine kompanije, sektore i gospodarstvo u cjelini, te participira u izradi periodičkih izvještaja o kretanju makroekonomskih

indikatora. Riječ je o analizama kompanija, sektorskim analizama kao i analizama tržišta kapitala pojedinih zemalja iz srednje i jugoistočne Europe, koje su važne i za ukupnu prognozu poslovanja Erste grupe.

Postoje tri vrste publikacija koje se bave poslovnim prognozama i to: **Equity Research** podrazumijeva fundamentalnu analizu pojedine od kompanija promatrano kroz prizmu tržišta kapitala, **Macro Research** podrazumijeva analizu temeljnih makroekonomskih varijabli poput BDP-a, inflacije, deficita, tečaja i druge. **Market Research** obuhvaća kategoriju proizvoda koji sadrže pregled cjelokupnog tržišta kapitala.

pozitivno

- očekivan rast BDP-a u svim zemljama u kojima posluje, osim Hrvatske, trebao bi intenzivirati porast kreditiranja

negativno

- mogući rizici vezano za najavljene mjere u okviru programa zaštite potrošača (podrška klijentima koji u korištenju imaju kredite u CHF)
- dodatni porezi i naknade za banke

4. Analiza stanja „Raiffeisen Zentralbank Österreich AG“

Osnovana 1927. godine Raiffeisen Zentralbank Österreich je središnja institucija austrijske bankarske grupacije i služi kao grupacijsko sjedište za cijelu RZB grupu. Sastoji se od lokalnih Raiffeisen banaka i njihovih pokrajinskih centrala te povezanih poduzeća-subsidijara. Ujedno je i 60% -ni vlasnik RBI RAIFFEISEN Bank International, kao potpuno konsolidiranog subsidijara, preko kojega obavlja svoje poslovanje u središnjoj, istočnoj i jugoistočnoj Europi, pokrivajući tako tržišta čak 17 zemalja. Prva austrijska banka koja je počela širiti poslovanje u središnjoj, istočnoj i jugoistočnoj Europi (1986. osnovala Raiffeisen Bank u Mađarskoj- Budimpešta), što se pokazalo jednom od najvažnijih strateških odluka. RBI je prisutan ne samo na tržištima zemalja središnje, istočne i jugoistočne Europe, nego ima svoja predstavništva u svim većim gradovima Europe, pa čak i Azije.

U skladu s jedinstvenom organizacijskom i vlasničkom strukturom Raiffeisen banka, skoro 90% akcija je u vlasništvu raiffeisen banaka druge razine, odnosno Raiffeisen banaka na razini saveznih pokrajina, odnosno provincija, čija je i središnja institucija.

Tablica 4. Vlasnička struktura „Raiffeisen Zentralbank Österreich AG“

Institucija	Udio
Raiffeisenlandesbank Niederösterreich Wien	34,74%
Raiffeisenlandesbank Steiermark	14,74%
Raiffeisenlandesbank Oberösterreich	14,64%
Raiffeisenlandesbank Tirol	5,64%
Raiffeisenlandesbank Salzburg	5,60%
Raiffeisenlandesbank Kärnten	5,44%
Raiffeisenlandesbank Burgenland	4,54%
Raiffeisenlandesbank Voralberg	4,48%
ZVEZA Bank	0,04%
Österreichische Volksbanken	4,64%
UNIQUA Gruppe	2,53%
RWA Raiffeisen Ware Austria	2,40%
Landeshypothekenbank Steiermark	0,57%

Izvor: http://www.rzb.at/eBusiness/01_template1/832624473864488257-NA-NA-NA-2-EN.html.

4.1. Prognoza poslovanja

Raiffeisen banka također prati kretanje ključnih makroekonomskih varijabli. Publikacije se izdaju dnevno, tjedno i kvartalno. Također za svaku državu u kojoj posluje, banka izdaje tzv. **stratešku publikaciju** koja uključuje analizu političke stabilnosti, monetarnu i fiskalnu politiku, inflaciju, stambeno tržište, analizu burze te inozemni dug. Temeljem takve analize, RBA može pristupiti poslovnoj prognozi za sve države u kojima djeluje.

pozitivno

- pozitivan rezultat unatoč nepovoljnim gospodarskim okolnostima, uglavnom zahvaljujući povezanim poduzećima
- smanjenje aktive u odnosu na kraj 2014. godine
- potrebna daljnja dokapitalizacija
- povećan CIR u odnosu na kraj 2014. godine
- poslovanje RBI pozitivno unatoč nepovoljnim gospodarskim okolnostima

negativno

- nepovoljna politička i ekonomska situacija u Ukrajini i Rusiji, očekivani gubici.
- moguć negativan rezultat s krajem poslovne godine usljed visokih troškova restrukturiranja RBI
- povećana rezerviranja za kreditne gubitke
- povećan udio NPL-a, nenaplativih kredita, u odnosu na kraj 2014. godine

U tablici 5 prikazan je komparativni prikaz najbitnijih financijskih podataka za navažnije austrijske bankarske institucije. Gospodarska situacija koja je vladala u zemljama srednje i istočne Europe, omogućila je austrijskim bankama da imaju veliki utjecaj na kreditiranje pravnih i fizičkih subjekta. Veliki broj zaposlenih i velika mreža podružnica-filijala razvila se zahvaljujući ulaganjima u Češku, Slovačku, Mađarsku i Poljsku. U tom smislu prednjači Erste banka, koja je najprisutnija na teritoriju zemalja tzv. višegradske skupine. U slučaju Hrvatske i susjednih zemalja koje bi se mogle svrstati u regiju srednje i jugoistočne Europe, prema dosadašnjim ulaganjima najviše prisutne banke su UniCredito i Raiffeisenbank (Šubić R., 2009.). Inače, na dioničare iz Austrije odnosi se oko 60% ukupne imovine bankovnog sektora u Hrvatskoj (Godišnje izvješće HNB-a, 2012.).

Tablica 5. Prikaz najbitnijih financijskih podataka sa 30.06.2015.

Podatak	BANK AUSTRIA	ERSTE BANK	RAIFFEISEN ZENTRAL BANK
Neto dobit	986 Mio	487,2 Mio	222 Mio
Ukupna imovina-aktiva	191,442 Mrd	197,5 Mrd.	143 Mrd
CIR	52,6%	55,8%	57%
CET 1	10,8	11,3	8,7
ZAPOSLENI	57,316	46.000	54.716
FILIJALE	1.585	2.700	2.797

Izvor: <https://www.oenb.at/>

5. Zaključak

Pored trenutačnih turbulencija u eurozoni, koje su također imale utjecaja na austrijsko bankarsko tržište, te na središnju i istočnu Europu, austrijsko bankarsko tržište pokazalo se otpornijim nego što se prvobitno očekivalo. Ono što sigurno utječe na stabilizaciju financijskog tržišta u Austriji je uvođenje makroprudencijalnih mjera koje su već inkorporirane u austrijski Zakon o bankama. Gore navedene austrijske banke i dalje će primjenjivati aktivno upravljanje troškovima u smislu određivanja cijene troškova proizvoda. Također, voditi će se računa i o postojećim rizicima, pomno pratiti rizike nastale po osnovu odobravanja kredita u stranim valutama i iste zajedno s klijentima aktivno razmatrati. Dinamičan razvoj financijske industrije u posljednjih desetak godina, vodeće austrijske banke dobro su iskoristile za povećanje svog utjecaja na području srednje i jugoistočne Europe. Austrijskim bankama kćerima koje posluju u zemljama središnje i jugoistočne Europe i dalje je primarni cilj aktivno raditi na rješavanju i smanjenju broja nenaplativih kredita (NPL-omjer). Rukovodeći se ciljevima Bečke inicijative (engl. *The Vienna Initiative*), banke će kod određivanja troškova refinanciranja voditi računa o postojećim rizicima transfera likvidnosti, odnosno iste ugraditi u cijenu refinanciranja.

Literatura

1. Bank Austria. <http://www.bankaustria.at/>. (15.06.2015.)
2. Bilteni središnjih banaka i supervizorskih tijela raznih država, razna godišta.
3. Erste Group. <http://www.erstegroup.com>. (17.6.2015.)
4. European Central Bank: EU Banking Structures, Frankfurt a/M, Njemačka, October 2008.
5. ONB. <https://www.oenb.at/>. (30.6.2015.)
6. Poslovni savjetnik. <http://www.poslovni-savjetnik.com/financije/unicredit-napustanje-regije-srednje-i-istocne-europe-bila-bi-ludost>.
7. Raiffeisen Zentral Bank Oesterreich AG. <http://www.rzb.at/>. (23.06.2015.)
8. Šubić R. (2009). „Uloga stranih banaka u okrupnjavanju bankovne industrije“, *Ekonomski Vjesnik*, vol. 22(2).